

İmam Hatip Liselerinde Arapça Öğretimi Üzerine Bir Değerlendirme

Figen KERVANKAYA*

İmam Hatip Liselerinde Arapça Öğretimi Üzerine Bir Değerlendirme

Özet ► Bu çalışmada, İmam Hatip Liselerindeki Arapça öğretiminin genel bir değerlendirmesi yapılmıştır. Arap Dilinin uluslararası düzeyde gittikçe önem kazandığı belirtilmiş ve bunun bir sonucu olarak kaliteli Arapça öğretiminin gerekliliği vurgulanmıştır. Arapça öğretiminde hedeflenen seviyeye ulaşamamasının gözle görülür bazı nedenleri ele alınmıştır. Bu sorunların çözümüne alternatif olabilecek önerilerde bulunulmuştur. Aynı zamanda bu değerlendirmede, 2012-2013 öğretim yılında Keçiören İmam Hatip Lisesinde öğrenim gören 100 öğrencinin katıldığı bir anketten faydalanılmıştır. Açık uçlu sorulardan oluşan anket uygulamasının sonucunda Arapça dersinin işleniş özellikleri bakımından gözden geçirilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: İmam Hatip Lisesi, Arapça Dersi, Kaliteli Arapça Öğretimi.

An Evaluation Of Teaching Arabic In Religious High Schools

Abstract ► In this study, a general evaluation was performed about teaching Arabic in Religious High Schools. The increasing international importance of the Arabic language was stipulated resulting in the need to improve the quality level of its teaching. Some important factors causing the inability to achieve the desired targets were analysed and alternative solutions were outlined. Also in this study, results from a survey conducted with 100 students studying at Keçiören Religious High School in the 2012-2013 academic year were used. The conclusion of this open-ended question survey clearly shows that Arabic teaching techniques need to be revised.

Key Words: Religious High School, Arabic Lesson, Qualitative Arabic Teaching.

Giriş

Arap Dili, Türkiye'nin Ortadoğu ile siyasi, kültürel ve ekonomik münasebetleri neticesinde gitgide önemini artırmakta ve daha geniş bir alana yayılmaktadır. Bugün Türkiye'nin çeşitli şehirlerinde Arapça konuşulduğu gibi, Asya'nın

---

* Arş. Gör., Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Temel İslam Bilimleri Bölümü, Arap Dili ve Belâğatı Anabilim Dalı.

bazı bölgeleri ile Afrika'nın önemli bir kısmında ve Amerika'nın Brezilya ve Arjantin gibi bazı taraflarında da Arapça konuşulmaktadır¹.

Arapça; Yunancadan İngilizceye, İspanyolcadan Farsçaya pek çok dünya dilini etkilediği gibi, Türkçe üzerinde de büyük etki bırakmıştır². Türkçede Arapça kökenli pek çok sözcük bulunur. Ancak iki dilin gramer yapılarındaki farklılıklar nedeniyle bu sözcüklerin çoğu Türkçede anlam kaymasına ve değişimine uğramıştır. Örneğin; Türkçede yaygın bir kullanıma sahip olan 'misafir' kelimesi 'konuk' anlamına gelirken Arapçada aynı kelime 'yolcu' anlamına gelir.

Arapça, İslamiyet'in ana kaynağı olan Kur'an-ı Kerim'in dili olması sebebiyle Müslüman toplumların nazarında ayrı bir yere sahiptir. Öyle ki, Türkler Müslüman olduktan sonra Arapçayı kutsal bir dil saymışlar, medreselerde İslami ilimler için bu dili âlet ilmi olarak okutmuşlardır.

Cumhuriyet döneminde İmam Hatip Liselerinin açılması ile Arapça dersi yeniden müfredata dâhil edilmiştir. Ancak bu dili modern öğretim metotlarıyla öğretecek öğretmenlerin olmayışı sebebiyle klasik medrese geleneğine göre yetişmiş hocalar tarafından öğretilmeye başlanmıştır. Bu da beraberinde öğretim yöntemleri, ders araç-gereçleri ve öğretmenlerin pedagojik yetersizliklerinden kaynaklanan birçok sorunu gündeme getirmiştir.

Günümüz Arapça öğretiminde de gerek yukarıda belirttiğimiz nedenlerden gerekse öğrencilerin olumsuz tutumlarından dolayı hedeflenen seviyeye tam anlamıyla ulaşılabilmemiş değildir. Bu bağlamda çalışmamızda Arapça öğretimindeki bazı hatalı uygulamalar dile getirilmiş ve çözümlerine yönelik önerilerde bulunulmuştur. Değerlendirmeye objektif bir bakış açısı kazandırmak amacıyla, 2012-2013 öğretim yılında Keçiören İmam Hatip Lisesinde öğrenim gören 100 öğrencinin katıldığı anket sonuçlarından yararlanılmıştır. Açık uçlu sorulardan oluşan ankete verilen cevaplar en çok tekrar edilenden başlamak üzere maddeler hâlinde sıralanmıştır.

¹ AvramGalanti, "Türkiye ve Sâmi Dilleri", sadeleştirilenler: Nurettin Ceviz, Musa Yıldız, Nüsha, Yıl:4, sayı: 15, Güz 2004, s. 104.

² <http://www.haberler.com/arakca-ingilizce-kadar-gerekli-3268500-haberi/>, erişim tarihi:13.03.2014.

1.Yabancı Bir Dil Olarak Arapça Öğretimi

Dil öğrenmek karmaşık bir süreçtir. Ama insan dil öğrenmeye doğuştan yeteneklidir. Çocuk ana dilini bir kez iyice öğrendi mi, onun birkaç dili öğrenip yaşamı boyunca etkin biçimde kullanabilmesi mümkündür³. Önemli olan bu süreçte etkili yöntemler eşliğinde doğru bir öğretim programının uygulanmasıdır.

Öğretim programı; öğrenci davranışında istenilen değişiklik ya da değişiklikler oluşturmak amacıyla ayrıntılı olarak yapılan planlamayı ifade eder. Bu anlamda bir öğretim programı, ne amaçlar, dersler ve konular listesidir, ne de öğretmenin eline verilen ve uyması istenen başarılı bir kitaptır⁴. Öğretim programı, öğrencilerden beklenen öğrenmeyi meydana getirebilmek için planlanmış faaliyetlerin tamamı olarak tanımlanabilir⁵.

Öyleyse öğretim programı; hangi ders saatinde hangi konunun anlatılacağını belirlemekle sınırlı değildir. Teorik olarak çoğu öğretmen bunu bilse de uygulamada gözle görülür bir değişim gerçekleşmez. Keçiören İmam Hatip Lisesinden 100 öğrencinin katılımıyla yürüttüğümüz çalışmamızın sonuçları da bu görüşü destekler mahiyettedir.

S: Arapça dersini işlerken hangi araçlardan faydalanıyorsunuz?

- Yalnızca ders kitaplarından (% 80),
- Ders kitaplarından ve güncel yayınlardan (% 20),
- Sınıf içi ve dışı (oyun, gezi) etkinliklerden.

Öğrencilerin büyük çoğunluğu, yalnızca ders kitaplarıyla ders işlediklerini belirtmişlerdir. Ders esnasında sınıf içi ve dışı etkinliklerden faydalandıklarını söyleyen öğrenci ise bulunmamaktadır. Uygulama alanı bulamayan bu etkinlikler, aslında öğrenmeye en fazla katkı sağlayan faaliyetlerdir. Bu eksikliği gidermek

³ Ali Yakıcı vd., *Türk Dili ve Kompozisyon Bilgileri*, Gazi Kitabevi Yayınları, Ankara 2008, s.7.

⁴ Fatma Varış, "Eğitimde Program Araştırmaları", *Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1969, c.2, sayı:1, s.28.

⁵ Hıfzı Doğan, "Program Geliştirmede Sistem Yaklaşımı", *Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1974, c.7, sayı:1-4, s.361.

için öğretmenlerin yalnızca kendilerine verilen ders kitaplarıyla yetinmemeleri, eğitsel oyun ve gezilerle öğretim sürecini zenginleştirmeleri gerekir.

Eğitsel oyunlar bir yandan öğrenmeyi kolaylaştırırken öte yandan, öğrencinin etkinlik gereksinmesini doyurur⁶. Derse canlılık katan oyunlar sayesinde öğrenciler konuları deneme yanılma yoluyla yaparak yaşayarak öğrenirler. Araştırmalar açıkça ortaya koymuştur ki insanlar; görüp işittiklerinin %50'sini, söylediklerinin %70'ini, yapıp söylediklerinin %90'ını hatırlayabilirler.

Bireysel farklılıklar göz önüne alınarak çeşitlendirilen oyunlara ders saatinin beş ya da on dakikasının ayrılması ve bu etkinliklere dersin ortasında veya sonunda yer verilmesi önerilmektedir⁷.

2. Motivasyonun Arapça Öğrenimine Ve Başarısına Etkisi

Genel olarak motivasyon; performansı doğrudan etkileyen, davranışların başlatılmasını, yönlendirilmesini ve sürdürülmesini sağlayan itici güç olarak tanımlanır. Buna göre; öğrencinin Arapça dersindeki başarısında, dil öğrenmeye yatkınlığı kadar o dili öğrenmeye olan isteği de büyük ölçüde belirleyicidir.

Bir bakıma öğrencinin derslerdeki başarısı ile yapmış olduğu okul seçimi arasında ilişki olduğunu söyleyebiliriz. Yani, kendi ilgi ve isteği doğrultusunda İmam Hatip Lisesinde okumayı tercih eden bir öğrenciden bu okulun gerektirdiği sorumlulukları da aynı istek ve gayret içinde yerine getirmesi beklenir.

S: İmam Hatip Lisesinde eğitim almayı tercih etmenizin sebebi nedir?

- Pozitif ilimlerin yanında İslami bilgiler edinmek (%52),
- Diğer liselere kıyasla İmam Hatip Liselerinin daha sakin ve saygın bir ortama sahip olması (%27),
- Ailemin isteği (%21).

⁶ İbrahim Ethem Başaran, *Eğitim Psikolojisi Gelişim, Öğrenme ve Ortam*, Nobel Yayın, Ankara 2005, s. 122.

⁷ Özcan Demirel, *Yabancı Dil Öğretimi İlkeler Yöntemler Teknikler*, Usem Yayınları, Ankara 1993, s. 73.

Cevaplardan anlaşıldığı üzere, öğrencilerin büyük bir kısmı kendi arzuları doğrultusunda İmam Hatip Lisesinde öğrenim görmeyi tercih etmiştir. Ancak ailelerin isteği üzerine ‘zorunlu gönüllü’lüğe itilen öğrencilerin sayısı da az değildir. Böyle bir yaklaşım neticesinde, öğrencilerin okula ve derslere olumsuz tutum geliştirmeleri kaçınılmazdır.

Zorunluluğu sevmeyen bilinçaltı, dil öğrenmeye yatkınlığı bulunan bir öğrencinin dahi bu özelliğini fark etmesine engel olur. Aynı zamanda bu durumdaki bir öğrenciyeye Arapça öğretmeye çalışmak öğretmene de ek bir külfet getirir.

Böyle bir sorunla karşılaşıldığında öğretmenin nasıl bir yol izleyeceğini bilmesi öğretme-öğrenme sürecini kolaylaştırır. Yabancı dil öğrenmenin toplumda ilgi görmek, daha kolay iş bulabilmek, bilimsel alanlarda daha rahat çalışmalar yapabilmek ve farklı kültürlerden insanlarla arkadaşlık kurabilmek gibi avantajlar sağlayacağını belirtmek öğrencilerin büyük bir kısmının motivasyonunu artırdığı gibi daha gayretli bir çalışmaya sevk eder⁸.

Belki de motivasyonu artırmak için atılacak en önemli adım, başta öğretmenler olmak üzere öğrencilerin Arapça konusundaki önyargılarının kırılması ve yanlışlarının düzeltilmesi olacaktır. Tıpkı Türkçe veya İngilizce gibi Arapçanın da bir iletişim dili olduğunun farkına varılması gerekir. Böyle bir farkındalık ise Arapça öğretimine yönelik uygulamaları temele alan özel donanımlı dil sınıflarını gündeme getirir. Bu amaçla, İmam Hatip Liseleri bünyesinde açılacak dil sınıflarında haftanın belirli günlerinde film izlenmesi, ödüllü yarışmaların hazırlanması, kelime turnuvalarının düzenlenmesi sağlanmalıdır. Böylelikle Arapça dersinin daha cazip ve eğlenceli bir uğraşa dönüşeceği kanaatindeyiz.

3.Ezberci Eğitim Anlayışından Anlamlı Öğrenmeye

Hangi kademedede olursa olsun eğitim sisteminin en büyük açıklarından birisi ezberci yaklaşımdan uzak kalamayıdır. Yalnızca yabancı dil derslerinde değil başta Tarih olmak üzere diğer temel derslerde de büyük ölçüde ezberci eğitim anlayışı hâkimdir. Arapça dilbilgisi kurallarını ezbere bilen bir öğrencinin uygulama aşamasında neyi nasıl yapacağını bilememesinin esas nedenlerinden birisi

⁸ Bahattin Acat ve Seyfettin Demiral, “Türkiye’de Yabancı Dil Öğreniminde Motivasyon Kaynakları ve Sorunları”, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 2002, c: 8, sayı: 3, s. 322.

budur. Yahut her eğitim yılı başlangıcında, tarihî bir savaşın mantığına inilmeden ezberlenen sebep ve sonuçlarının yıl sonunda unutulması başka bir şeyle açıklanamaz.

Taşdelen'e göre ezber; akli, düşünceyi, duyguyu, sezgiyi paranteze alan mekanik bir okuma tarzıdır. Onun anlama haline dönüşebilmesi için ayrıca üzerinde durulması, bilgilerin özümsemesi, geçici hafızadan kalıcı hafızaya aktarılması gerekir. Ezberlenen şeyi baştan sona okumak onun anlaşıldığı anlamına gelmez⁹.

Anketimizi cevaplayan öğrenciler de genel olarak bu uygulamadan rahatsız olduklarını belirtmiştir. Birçoğu kelime ve diyalog ezberlemenin kendilerine sıkıcı ve zor geldiğini düşündüklerini bu nedenle Arapça dersini sevmediklerini ifade etmiştir.

S: Arapça dersini seviyor musunuz? Nedenini belirtiniz.

Sevmiyorum (%57), çünkü;

- Kelime ve diyalog ezberlemekten sıkılıyorum,
- Çok zor bir dil, başaramıyorum,
- Ders eğlenceli geçmiyor,
- Öğretmenimiz Arapçayı bilse de bize iyi anlatamıyor.

Görüldüğü gibi öğrencilerin Arapça dersini sevmemelerinin çeşitli nedenleri vardır. Öğrenci faktörünün dışında öğretmenin de dersi sevdirmeye noktasında rolü olduğu anlaşılmaktadır. Öğretmenin yabancı dile hâkim olmasının yanı sıra bildiğini öğrencilerine aktarabilmesi gerekir. Bu da her öğretmen adayının pedagojik formasyon eğitimi almasını zorunlu kılar.

Öğretim sırasında başvurulacak görsel ve işitsel materyaller, anlaşılması zor olan kavramları basitleştirmesi ve somutlaştırması yönüyle kalıcı izli öğrenmeler sağlar. Öğrencilerin dikkatini çekerek dersin daha zevkli yürütülmesine yardımcı olur. Ancak dil kullanımını kısıtlayabileceği göz önüne alınarak yeri ve zamanında kullanılmasına özen gösterilmelidir.

---

⁹ Vefa Taşdelen, "Eğitimde Ezberleme ve Anlama", *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi*, Ocak 2012, sayı: 143, s. 15.

Öğrencilere işlenen konularla ilgili ödev verilmesi öğrenilenlerin pekiştirilmesini sağlayan diğer bir yoldur. Ödevin rutin bir iş olmaktan çıkarılıp belirli hedeflere dayandırılması gerekir. Öğrenciden bir kelimeyi defalarca deftere yazmasını istemek yerine bu kelimeyi kullanarak kendi cümlelerini kurmasını sağlamak daha işlevsel olacaktır. Öğretmenin vereceği dönütler sayesinde de öğrenci hatalarını görecektir ve gerekli düzeltmeleri yapmasına imkân verecektir.

S: Arapça dersini seviyor musunuz? Nedenini belirtiniz.

Seviyorum (%43), çünkü;

- Yeni bir dil öğrenmenin keyifli olduğunu düşünüyorum,
- Kur'an-ı Kerim'in anlaşılmasına yardımcı oluyor.
- Türkçeye çok sayıda Arapça kelimenin geçmiş olması bu dili öğrenmemi kolaylaştırıyor.
- Mezun olduktan sonra İlahiyat Fakültesinde eğitim almak istediğim için iyi bir Arapça öğrenmem gerekiyor.

Verilen cevaplardan hareketle, İmam Hatip Lisesine kendi isteğiyle gelmiş ve ileriki yaşantısında da İslami ilimler alanında kendine hedef belirlemiş öğrencilerin Arapça dersine karşı olumlu tutum geliştirdikleri hükmüne varabiliriz.

4.Arapça Konuşma Becerisinin Kazandırılması

Yabancı dil (İngilizce, Almanca, Fransızca vb.) öğrenen hemen herkesin en büyük sorunu hedef dilde sözlü olarak kendini ifade edemeyişidir. Anketimize katılan öğrencilerin verdiği cevaplar, aynı problemin Arapça için de geçerli olduğunu ortaya koymaktadır.

S: Dil eğitiminde dört temel beceriden en çok hangisinde zorlanıyorsunuz?

- Konuşma (%53),
- Okuma (%17),
- Yazma (%16),

- Dinleme (%14).

Öğrencilerin yarısından fazlası, Arapça konuşmanın okuma, yazma veya dinlemeden daha zor olduğunu düşünmektedirler. Geçmişten günümüze kadar dilbilgisi ağırlıklı öğretim programlarının benimsenmesi bu eksikliğin önemli bir nedeni olarak gösterilebilir. Oysa anlamlı öğrenme, dilin bir bütün olduğu unutulmadan tüm beceri alanlarına birden yönelmekle mümkün olur. Ancak buradan dilbilgisi öğretiminin gereksiz olduğu gibi yanlış bir sonuca varılmamalıdır. Önemli olan hem kuralları hem de kullanımı dengeli bir biçimde öğrencilere kazandırabilmektir.

Konuşma becerisini kazandırmak amacıyla geliştirilen çeşitli metot ve yaklaşımlar mevcuttur. Bunların içinde en etkili kabul edilen İletişimci Yaklaşımına göre; dilin toplumsal boyutu vardır ve dil boşlukta, amaçsız kullanılan bir araç değildir. Bu yaklaşımla öğrencinin ana dilini öğrenirken yaşamış olduğu ortama benzer bir ortam oluşturmak, yani öğretilen yabancı dili ikinci bir ana dil gibi öğrencinin bilinçaltına yerleştirmek hedeflenmektedir¹⁰.

İletişimsel dil öğretiminde, öğrenciler bir bakıma kendi öğrenmelerinin sorumluluğunu üstlenirler. Öğretmen yalnızca etkinlik ortamını oluşturur, bu etkileşimin sürdürülmesi görevi ise öğrenciye aittir. Gereksiz ana dilin kullanımına izin verilmemelidir. Öğrenciler hedef dili daha çok duymalı ve kullanmalıdır. Günlük hayatın içinden seçilecek konularla başlatılan diyaloglar öğrencilerin dikkatini çekerek onları konuşmaya sevk edecektir.

Hangi yaşta olursa olsun her insanın içgüdüsel olarak takdir edilmeye ihtiyacı vardır. Bu bağlamda öğrenciyi doğru yaptığında övmek hatta ödüllendirmek motivasyonu artıran bir etmen olarak ifade edilebilir. Fakat her öğrencinin öğrenme hızı ve kapasitesinin farklılıklar gösterdiği göz ardı edilmeden, yalnızca başarılı olanların değil gayretlerinde süreklilik gösterenlerin de takdir edilmesi doğru olacaktır.

Bazı öğrenciler hata yapma korkusuyla sözlü etkinliklerden uzak durma eğiliminde olabilirler. Bu aşamada öğretmenin vereceği telkinler öğrencilerin kaygılarını büyük bir ölçüde azaltmaya yardımcı olur. Öğrenme sürecinde hata yap-

---

¹⁰ Mehmet Nuri Gömlüksiz, "Yabancı Dil Öğretiminde Kullanılan Yöntemler ve Yöntem Sorunu", *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2000, c. 5, sayı: 1, s. 259.

manın beklenen bir durum olduğu açıkça dile getirilmelidir. Hangi dil olursa olsun yapılan hatalar, öğrencinin anlatılanları ne kadar öğrendiğini göstermesinin yanı sıra, öğreticiye de hangi konulara ağırlık vermesi gerektiğini göstermektedir¹¹.

Sonuç

Dil, yalnızca bir iletişim aracı değil belirli bir düzeni ve kuralları olan bir sistemdir. Zaman içinde çeşitli aşamalardan geçerek gelişir ve olgunlaşır. Öyleyse kendi içinde mantığı olan dilin öğretimi ve öğrenimi için de belirli bir süreye ihtiyaç vardır. Bu süreç bazen yorucu bazen de sıkıcı olabilir ama imkânsız değildir. Çünkü ana dilini iyice öğrenmiş bir insanın birkaç dili daha öğrenip etkin biçimde kullanabilmesi mümkündür. Önemli olan dilin kazandırılmasında doğru yöntem ve tekniklerin, yerinde ve zamanında uygulamaya koyulmasıdır.

Kaynakça

- Acat, Bahattin ve Demiral, Seyfettin (2002). "Türkiye'de Yabancı Dil Öğreniminde Motivasyon Kaynakları ve Sorunları", *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, c.8, sayı:3, ss.312-329.
- Adalar Subaşı, Derya (2010). "Tömer'de Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğrenen Arap Öğrencilerin Kompozisyonlarında Hata Analizi", *TömerDil Dergisi*, sayı:148, ss.7-16.
- Başaran, İbrahim Ethem (2005). *Eğitim Psikolojisi Gelişim, Öğrenme ve Ortam*. Ankara: Nobel Yayın.
- Demirel, Özcan(1993). *Yabancı Dil Öğretimi İlkeler Yöntemler Teknikler*. Ankara: Usem Yayınları.
- Doğan, Hıfzı (1974). "Program Geliştirmede Sistem Yaklaşımı", *Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, c.7, sayı:1, ss.361-385.
- Galanti, Avram, "Türkiye ve Sâmî Dilleri", sadeleştirilenler: Nurettin Ceviz, Musa Yıldız, Nüsha, Yıl:4, sayı: 15, Güz 2004, ss.97-106.

---

¹¹ Derya Adalar Subaşı, "Tömer'de Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğrenen Arap Öğrencilerin Kompozisyonlarında Hata Analizi", *TömerDil Dergisi*, 2010, sayı:148, s.9.

- Gömlüksiz, Mehmet Nuri (2000). “Yabancı Dil Öğretiminde Kullanılan Yöntemler ve Yöntem Sorunu”, *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, c.5, sayı:1, ss.253-264.
- Özdemir, Abdurrahman (2004). “İlahiyat Fakültelerinde Arapça Öğretiminin Gerekli-liği, Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri”, *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fa-kültesi Dergisi*, c.6, sayı:10, ss.27-47.
- Taşdelen, Vefa (2012). “Eğitimde Ezberleme ve Anlama”, *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi*, sayı:143, ss.12-17.
- Variş, Fatma (1969). “Eğitimde Program Araştırmaları”, *Ankara Üniversitesi Eğitim Fa-kültesi Dergisi*, c.2, sayı:1, ss.23-32.
- Yakıcı, Ali vd. (1998). *Türk Dili ve Kompozisyon Bilgileri*, Ankara: Gazi Kitabevi Yayın-ları.
- <http://www.haberler.com/arapca-ingilizce-kadar-gerekli-3268500-haberi/>, erişim ta-rihi:13.03.2014.